

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ЧЕТИРИДЕСЕТ И ТРЕТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

КОМИСИЯ ПО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО С НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ
ОРГАНИЗАЦИИ И ЖАЛБИТЕ НА ГРАЖДАНИТЕ

София 1169, пл. "Княз Александър I" №1, 02 / 939 36 40

40, 02 / 939 21 43	
НАРОДНО СЪБРАНИЕ	
Вх. No	653-16Н-1
Дата	04 / 08 2016 г.

ДОКЛАД

за дейността на Комисията по взаимодействието с неправителствените организации и жалбите на гражданите в 43-тото Народно събрание за периода януари – юни 2016 г.

1407
Vey

Комисията по взаимодействието с неправителствените организации и жалбите на гражданите, съгласно правилника на Народното събрание, внася своя трети доклад в рамките на 43-то Народно събрание, отразяващ дейността за периода от януари до юни 2016г.

I. ОРГАНИЗАЦИЯ И ДЕЙНОСТ НА КОМИСИЯТА.

Комисията осъществява дейността си в няколко направления:

- обсъжда постъпилите законопроекта към нея, както и програми и доклади, внесени за разглеждане и приемане;
- взаимодейства с неправителствените организации;
- подпомага дейността на Обществения съвет;
- участва в различни събития и обществени обсъждания;
- разглежда жалби, петиции, сигнали, предложения и др., внесени от граждани по различни проблеми и теми;
- организира приемни за граждани с народните представители от Комисията.

Комисията се състои от 15 народни представители. Към нея работят 5-машатни експертни сътрудници. Към Комисията има сформирани и Обществен съвет, чиято роля е да осигурява експертиза и участие на широк кръг неправителствени организации и представители на гражданското общество при изразяване на мнения, становища и предложения по отношение на актове на законодателната власт, както и да допринася за прозрачността на работата на Комисията.

II. ЗАСЕДАНИЯ.

За посочения период Комисията е провела 8 редовни заседания, на които е разгледала разпределените ѝ от Председателя на НС законопроекти и граждански инициативи и е изготвила и представила в деловодството на НС своите доклади по тях:

Разпределени Законопроекти, Доклади, Предложение и Инициативи:

1. Годишна програма за участие на Република България в процеса на вземане на решения на Европейския съюз (2016), № 602-00-7, внесена от Министерски съвет на 29.01.2016 г
2. Национална граждански инициатива за тълкуване на чл.51, ал.1 от Закона за нормативните актове, на законови норми свързани с честното правосъдие в Република България, № ПГ- 539-00-22, внесен от Инициативен комитет на 16.02.2015 г.
3. Доклада за дейността на Омбудсмана на Република България за 2015 г., № 639-02-3, внесен от Омбудсмана на Република България, на 30.03.2016г.
4. Предложение за произвеждане на национален референдум, № ПГ-516-00-21, внесено в Народното събрание от Инициативен комитет на 08.02.2016 г.
5. Административен мониторингов доклад за 2015 г. по изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), № 602-00-22, внесен от Министерски съвет на 09.05.2016 г.
6. Предложение за произвеждане на национален референдум, № ПГ-539.01.11, внесено в Народното събрание от Инициативен комитет на 03.02.2016 г.

Проведени заседания на комисията и дневен ред:

- **21.01.2016 г.**

1.Обсъждане и приемане на Доклад за дейността на Комисията по взаимодействие с неправителствените организации и жалбите на гражданите за периода м.юни - декември 2015 г.

2. Приемане на График за провеждане на приемните на Комисията с граждани за периода м.януари – м. април 2016г.

- **10.02.2016 г.**

1.Разглеждане на Национална граждански инициатива за тълкуване на чл.51, ал.1 от Закона за нормативните актове, на законови норми свързани с честното правосъдие в Република

България, № ПГ- 539-00-22, внесен от Инициативен комитет на 16.02.2015 г.

2. Разглеждане на Национална гражданска инициатива „Правосъдие за всеки“, № 539-01-14, внесена от Инициативен комитет на 02.12.2015 г.

- **18.02.2016 г.**

1. Обсъждане и приемане на Годишна програма за участие на Република България в процеса на вземане на решения на Европейския съюз (2016), № 602-00-7, вносител от Министерски съвет на 29.01.2016 г.

- **14.04.2016 г.**

1. Обсъждане и приемане на Доклада за дейността на Омбудсмана на Република България за 2015 г., № 639-02-3, внесен от Омбудсмана на Р България, на 30.03.2016г.

2. Приемане на График за провеждане на приемните на Комисията с граждани за периода м.май – м. юли 2016г.

- **11.05.2016 г.**

1. Разглеждане и обсъждане на Предложение за произвеждане на национален референдум, № ПГ- 516-00-21, внесено в Народното събрание от Инициативен комитет на 08.02.2016 г.

- **19.05.2016 г.**

1. Обсъждане и приемане на Административен мониторингов доклад за 2015 г. по изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), № 602-00-22, внесен от Министерски съвет на 09.05.2016 г.

- **23.06.2016 г.**

1. Разглеждане и обсъждане на Предложение за произвеждане на национален референдум, № ПГ- 539.01.11, внесено в Народното събрание от Инициативен комитет на 03.02.2016 г.

- **21.07.2016 г. – на подпис**

1. Приемане на Доклад за дейността на Комисията по взаимодействие с неправителствените организации и жалбите на гражданите за периода м.януари – м. юни 2016 г.

Съгласно Правилника на НС, всички заседания на Комисията се излъчват на интернет страницата на Народното събрание.

III. Жалби, молби, сигнали и петиции от граждани и организации постъпили в Комисията.

За посочения период техният брой е над 280. В това число влиза и броят на повтарящите се жалби, в които се предоставят нови данни и обстоятелства или се изразява недоволство от отговорите на компетентните институции. Същите се завеждат към преписката на жалбоподателя и повторно се обработват, като се проучват новите факти и аргументи и отговорите на институциите. В писмата, изпратени до компетентните органи, настояваме, освен за отговор до Комисията, за всички действия по поставените проблеми да бъдат информирани и жалбоподателите. Често тези отговори не се изпращат на гражданите и това налага сътрудниците към Комисията да им ги препращат. Изпратени са над 50 напомнителни писма до институциите, които не са отговорили в законоустановения срок.

Взаимодействието и координацията с органите на държавната и местната власт е от съществено значение за ефективността и работата на Комисията. За съжаление не можем да дадем еднозначно положителна оценка в това отношение. В много случаи се сблъскваме с формализъм, бюрократичен подход и подценяване на проблемите. Вярно е, че в повече от случаите срещаме разбиране и съдействие. Най-много на брой са жалбите и сигналите за нарушени потребителски права. Следват жалбите в социалната сфера, неизпълнение на съдебни решения, както и сигнали срещу частни съдебни изпълнители.

A. Жалби и сигнали от потребители

Основният брой жалби, молби и сигнали на потребители са свързани с дейността на:

- Топлофикационните дружества;
- Енергоразпределителните дружества;
- ВиК - дружествата;
- Мобилните оператори.

Жалбоподателите протестират срещу непрекъснатото увеличение на цената на ел.енергията, топлоенергията и водата. Възразяват срещу ниското им качество, надписаните и некоректни сметки. Предлагат законодателни промени и нов механизъм за регулиране на отношенията „потребител - топлофикация - фирми за топлинно счетоводство”.

Основни проблеми, които поставят гражданите във връзка с дейността на топлофикационните дружества, са свързани с неправомерно начислени количества топлинна енергия; срещу неяснота при остойностяване на показанията на топломерите; висок процент на сградна инсталация.

При енергоразпределителните дружества проблемите могат да се структурират така:

- Завишени сметки;
- Неспазване на задължение за присъединяване към електроразпределителната мрежа в разумни срокове;
- Некачествено електрозахранване и честото му прекъсване.

Сред проблемите, посочени от гражданите, свързани с доставчици на телефонни и интернет услуги, са:

- Некачествени услуги и завишени сметки;
- Липса на мобилно покритие;
- Вредни излъчвания от клетки върху покриви на жилищни сгради.

При Водоснабдителните дружества основните сигнали на хората са свързани с:

- качеството на водоснабдяването;
- завишени сметки за питейна вода в сгради – етажна собственост, в сравнение с отчета на индивидуалните водомери.

Б. Жалби и сигнали в областта на социалната политика

Най-много оплаквания на граждани през изминалата година в сферата на социалната политика, има в областта на трудовите права и заетост. Хората поставят пред Комисията основно въпроси, свързани с некоректни работодатели. Същите не изплащат обезщетения при прекратяване на трудовото правоотношение, при пенсиониране или съкращения, невнесени осигурителни вноски от работодател, както и неизплащане на обезщетение при временна неработоспособност.

Социалните услуги не са ориентирани към нуждите на конкретния човек.

От сигналите на гражданите става ясно, че липсва ясна и достъпна информация за предоставяните социални услуги на територията на общините.

Не във всички общини е осигурен достъп за хората с увреждания до административните сгради.

В обществото липсва изградена чувствителност към проблемите на децата с увреждания. Необходимо е подобряване на държавната политика в тази област, в посока на по-добра координация на многобройните институции, които носят пряка отговорност за защита правата на детето.

В. Жалби и сигнали срещу актове, действия и бездействия на съдебната власт.

Висок е процентът на жалбите и сигналите на гражданите спрямо актове на съдебната власт. Това се дължи на няколко причини:

- Специфичност на контрола върху съдебната власт;
- Конституционната независимост на съдебната власт прави невъзможно контролирането на дейността ѝ с обичайните форми за контрол от законодателната и изпълнителната власт;
- Органите за контрол по Закона за съдебната власт – Висш съдебен съвет и Инспекторат – проверяват и санкционират нарушения на правата на гражданите по отношение на сроковете за движение и решаване на делата, както и груби нарушения на съдопроизводствените правила. Тези органи не контролират съдържанието на съдебните актове, които са основният обект на жалбите от гражданите.

В голям брой жалби от такъв характер се създава усещането за адвокатска недобросъвестност. Гражданите се оплакват от съдебни решения, постановени в противоречие с фактологията по делата;

Гражданите не правят разлика между действията и актовете на администрацията и тези на съдебната власт (присъди, съдебни решения, определения, постановления на прокуратурата и др.). Те считат, че те подлежат на контрол и отмяна по същия ред, по който могат да бъдат отменени и административните актове;

Масово в съзнанието на гражданите се е утвърдило разбирането, че ако са нарушени интересите им от влезли в сила съдебни актове, Народното събрание може да извърши проверка и да поиска отмяната им.

Г. Жалби и сигнали срещу органите на местната власт и местното самоуправление.

- Решения на общински съвети, несъобразени с интересите на населението;
- Преустройства на жилища в сгради в режим на етажна собственост;
- Унищожаване на зелени площи поради предстоящо строителство;
- Надстрояване на сгради, без необходимото за това разрешение, които застрашават живота и здравето на гражданите;
- Жалби от търговци, недоволни от решения на общински съвети и заповеди на кметове, които са в ущърб на техните интереси.

Д. Жалби и сигнали срещу актове, действия и бездействия от администрацията на местата за лишаване от свобода

Жалбите и сигналите на гражданите в местата за лишаване от свобода и следствените арести са две основни групи:

- Искания за преразглеждане на влезли в сила присъди;
- Срещу администрацията на затворите за нарушаване на правата на лишените от свобода.

Следва да бъде констатирано добросъвестното осъществяване на исканите проверки от страна на Главна дирекция "Изпълнение на наказанията" към Министерството на правосъдието. Комисията е своевременно информирана за резултатите от проверките и предприетите действия.

Негативните тенденции, поставяни от Комисията и в други доклади, свързани с ниското качество на живот в местата за лишаване от свобода и следствените арести продължават и през изминалата година. Обезпокоително е, че като оправдание за дългогодишните проблеми в тези места служи липсата на достатъчно средства и финансов ресурс.

Е. Жалби и сигнали, свързани с незаконно строителство

Съществена част от сферата на дейност на Комисията бе свързана със защита на правото на собственост.

Основните оплаквания в тази област са свързани с:

- непредприемане на действия или неефективност на контролните органи, при констатиране и премахване на незаконно строителство;
- липса на контрол върху изпълнението на заповедите за събаряне на сгради. Това са случаите при които, въпреки че има констатирано незаконно строителство и влязла в сила заповед за премахване на същото, последното не е премахнато по надлежния ред, поради бездействие на задължените институции.

Ж. Жалби и сигнали, свързани със сферата на образованието и науката

Сред основните проблеми, касаещи образованието и науката са:

- Агресия и насилие от и над деца в училище;
- Нарушения при провеждане на държавните зрелостни изпити /матури/, изпитите за външно оценяване и изпитите за прием в гимназии след 7-ми клас;
- Административни проблеми по признаване на дипломи за завършено образование във и от държави – членки на ЕС;
- Оплаквания от учители в детски градини.

С тревога можем да констатираме, че нарастват жалбите относно дейността на Висшите учебни заведения. Проблемите са от най-различно естество: лошо административно обслужване, увеличени такси, лоша образователна политика.

З. Жалби и сигнали, свързани със сферата на здравеопазването

Основни проблеми, поставени в жалбите и сигналите до Комисията:

- Сигнали за лекарски грешки и отказано лечение;

- Сигнали за нерегламентирани плащания на здравни услуги от здравно осигурени пациенти;
- Молби за възстановяване на разходи за проведено лечение в чужбина;
- Срещу неправилни и противоречиви решения на ТЕЛК.

Анализът на жалбите и сигналите, които гражданите отправят сочи, че особено остро стои въпросът с достъпа до медицинската помощ и нейното качество. Съществуват оплаквания и за лекарска небрежност, изказани съмнения за лекарски грешки и несвоевременно и неадекватно оказана лекарска помощ.

И. Други категории жалби и сигнали

- Срещу механизма по обезщетяване на правоимащи граждани с многогодишни жилищно-спестовни влогове, имотни проблеми и др.;
- Жалби за опрощаване на държавни вземания;
- Жалби, отнасящи се до дискриминация по политически, етнически, полов, или друг принцип.

Й. Регионално разпределение на жалбите и сигналите

Най-много жалби, молби, сигнали и предложения са постъпили от София-град - над 130. Това е нормално с оглед близостта на гражданите, по-голямата активност на столичани.

На второ място по брой внесени жалби и петиции са областите Варна, Бургас, Пазарджик, Пловдив, София-област, Благоевград, Русе и др.

Трябва да се отбележи по-ниската активност на населението от Северна България. Например от областите Търговище, Силистра, Видин и Монтана са регистрирани най-малко жалби. Не можем да се съгласим, че проблемите на хората в тази част на страната са по-малко, предвид по-голямата безработица и натрупаните с годините въпроси за разрешаване в тези региони.

IV. Обществен съвет към Комисията

На свое заседание от 23 април 2015 г. Комисията утвърди състава на Обществения съвет, състоящ се от 22 члена – представители на НПО от

различни сфери на компетентност и избра за негов председател г-н Любен Панов.

Общественият съвет изразява вижданията на над 250 неправителствени организации, тъй като част от тях са мрежи, национално представени или чадърни организации. Предвид възможността за формирането на работни групи към ОС и участието в тях и на представители от други НПО се създава възможност за увеличаване представителността на неправителствените организации в него.

Общественият съвет консултира и подпомага дейността на Комисията. За целта той провежда заседания, чийто дневен ред се съгласува с дневния ред на Комисията. Решенията, докладите и становищата на Обществения съвет се представят на заседанията на Комисията.

От януари до юли 2016 г. Общественият съвет е провел три свои заседания:

- 28.01.2016 г. – на което обсъди:
 - ✓ Национална гражданска инициатива „Правосъдие за всеки“, I ПГ-539-01-14, внесена от Инициативен комитет на 02.12.2015 г.
 - ✓ Обсъждане на писма на Председателя на Националната пациентска организация „Конфедерация защита на здравето“ – г-н Кенанов, № ПГ-525-00-78/ 30.10.2015 г. и КВНО – 539-00-12/ 26.11.2015 г. относно приемането на единен Закон за пациента.
 - ✓ Обсъждане на предложение на г-н Любомир Данков – член на УС на Асоциация за детско развитие „Член 24“ за организиране на работни срещи между заинтересованите страни, с цел изработване на предложения за промени в законите, касаещи проблема с домашното насилие.
- 30.03.2015 г. – на което обсъди:
 - ✓ Обсъждане на Законопроект за изменение и допълнение на Закона за нормативните актове
 - ✓ Обсъждане на предстоящо изработване на държавния образователен стандарт за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.
- 11.05.2016 г. – на което обсъди:

- ✓ Обсъждане на предложение за провеждане на национален референдум, № ПГ-516-00-21, внесено от Инициативен комитет на 08.02.2016 г.
- ✓ Обсъждане на присъствието на членове на Общественния съвет и възможност за неприсъсвено вземане на решения, когато не е имало кворум на заседанието.
- ✓ Обсъждане на промяна в Правилника за работата и дейността на Общественния съвет.

УЧАСТИЯ В СЪБИТИЯ И ОБЩЕСТВЕНИ ОБСЪЖДАНЯ.

Комисията участва в различни събития и обществени обсъждания по покана на различни неправителствени организации, които търсят нейното съдействие при решаването на проблеми и въпроси, важни за обществото ни. Ще изброя само някои от тях.

На 8 март 2016 г. Комисията по взаимодействието с неправителствените организации и жалбите на гражданите организира дискусия за обсъждане на предстоящите промени в Закона за юридическите лица с нестопанска цел. На събитието взеха участие народни представители, представители на изпълнителната власт, неправителствени организации, членове на Общественния съвет към Комисията. Участниците в дискусията обсъждаха както предложения от Министерски съвет законопроект така и направените от народните представители предложения за второ четене.

На 22 март 2016 г. Комисията организира кръгла маса за обсъждане на наболели въпроси, свързани с насилието и агресията сред и срещу деца. На кръглата маса присъстваха представители на законодателната, изпълнителната и местната власт Омбудсмана на Република България, представители на неправителствени организации имащи отношение по темата , граждани. Целите, които се поставиха с организирането на кръглата маса бяха: представяне на актуалната ситуация в страната по отношение на насилието срещу деца; обсъждане на предизвикателствата, с които се сблъскват гражданските организации и специалистите, работещи с деца и семейства; набелязване на стъпки за подобряване на законодателството. Във връзка с това след дискусията всички се обединиха около решението за де създаде работна група която да подготви конкретни текстове за промяна в законодателството за решаване на наболелите проблеми свързани с обсъжданата тема.

Сформирани работни групи към Комисията:

Във връзка с зачестили сигнали за нарастваща агресия, свързана с деца, г-жа Маринска инициира създаване на Работна група към КВНОЖГ за законодателни промени във връзка с проблемите на насилието и агресията сред и срещу деца.

Ръководството на работната група е в състав: г-жа Бойка Маринска – председател; г-н Георги Богданов – Изпълнителен директор на Национална мрежа за децата и член на Обществения съвет към КВНОЖГ – заместник-председател и г-жа Лилия Иванова – сътрудник към КВНОЖГ – секретар. В членовете на Работната група са включени представители от: Министерство на образованието и науката, Министерство на труда и социалната политика, Държавната агенция за закрила на детето, Агенцията за социално подпомагане, Омбудсмана на Р България, Националната асоциация на ресурсните учители, Център за приобщаващо образование, Фондация „П.У.Л.С.“, Фондация „Анимус“, „Закрила на детето“ към УНИЦЕФ и граждани.

Работната група е провела две свои заседания:

- **29.03.2016 г.** – за учредяване на Работната група;
- **19.04.2016 г.** – за обсъждане на предложения за законодателни промени от неправителствените организации, участници в Работната група.
- насроченото за м. юни заседание на Работната група бе отложено, поради факта, че докладът на юристите по възложеното задание за промени в законодателството ще бъде готов в края на м. юни

Очаква се следващото заседание на Работната група да бъде проведено през м. юли 2016 г.

СЪБИТИЯ И ОБЩЕСТВЕНИ ОБСЪЖДЕНИЯ.

Комисията участва в различни събития и обществения обсъждания по покана на различни неправителствени организации, които търсят нейното съдействие при решаването на проблеми и въпроси, важни за обществото ни. Ще изброя само някои от тях.

На 9.02.2016 г. Комисията взе участие в публична дискусия на тема „Гражданските измерения на Българското председателство на Съвета на ЕС 2018 г.“, организирана от сдружение „Политики за развитие“. В дискусията беше обсъдена подготовката за българското председателство и беше почерпен опит от Великобритания и Кралство Нидерландия. В дискусията взеха участие представители на НПО, които обсъдиха колко е важно да бъде включено гражданското общество в подготовката за председателството.

На 20-21.02.2016 г. Комисията взе участие във Втора национална среща за свободно развитие на образованието, организирана от сдружение „Национална мрежа на родителите“. На нея бяха представени иновативни форми на образование от Дания, Великобритания и Израел.

На 25-26.02.2016 г. Комисията взе участие в Конференция на тема „Към работеща пряка демокрация в България“, организирана от Българско сдружение за насърчаване на гражданската инициатива. В нея бяха обсъдени предложения за промени в Закона за пряко участие на гражданите в държавното управление и местната власт.

На 17-18.03.2016 г. Комисията взе участие в Национална среща за гражданско участие „Промяната – навигация или по течението“, организирана от Форум гражданско участие. В срещата взеха участие НПО от цялата страна. Бяха обсъдени постиженията на гражданския сектор в развитието на пряката демокрация в България, както и взаимодействието на НПО с местните власти.

На 28.03.2016 г. Комисията взе участие в дискусия на тема „Езикът на омразата в България: представяне на резултати от изследване“, организирана от фондация „Център за модернизирание на политики“. В дискусията бяха разгледани резултатите от изследване, чийто предмет е използването на езика на омразата в различни сектори на обществено-политическия живот в България. Беше разгледана и законодателната рамка, която има отношение по този въпрос, както и резултатите от съдебни дела, свързани с езика на омразата.

На 1.04.2016 г. Комисията взе участие в дискусия на тема "Визия за семейна политика в подкрепа на децата и семейството", организирана от Национална мрежа на децата. На дискусията беше представено изследване на БАН по отношение на детското благосъстояние в България. Също така беше представена визия за развитие на семейната политика в България.

- **08.04.2016 г.** – участие на представители на КВНОЖГ в семинар на тема: „Алтернативно решаване на спорове“, организиран от Комисията за защита на потребителите и Европейския потребителски център;

На 18.04.2016 г. Комисията взе участие в събитие по случай 15 години от създаването на БЦНП с поздравителен адрес.

На 20.04.2016 г. Комисията взе участие в международна конференция „10 г. пробация в България – развитие и предизвикателства“ с поздравителен адрес.

- **03.06.2016 г.** – участие в конференция, проведена в БАН, за представяне на проект „Динамична природа на междуетническите нагласи в България: социалнопсихологическа перспектива“. Организатори на конференцията са Института за изследване на населението и човека при БАН и Университета в Лозана, Швейцария;

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Позитивният резултат от работата на Комисията с граждани и неправителствени организации е установяване на законодателни празноти. Несъвършенствата в действащите закони, установени при прилагането им, следва да инициират предложения за промяна на нормативната уредба от народните представители и по-ефективното им участие в парламентарния контрол.

Досегашната дейност на Комисията дава основание да се направи обобщението, че тя е живата и непосредствена връзка на гражданите с Народното събрание. Като изразител на надеждите им за ефективна помощ и решаване на проблеми във всички сфери на обществения живот, Комисията успя да помогне на голяма част от тях.

Много често търсещите съдействия се нуждаят не само от консултация, но и от внимание, които безрезервно получават. Членовете на Комисията и експертите се отнасят със съпричастност към поставените въпроси от жалбоподателите, като се стремят да защитят гарантираните им по Конституция граждански права. Получени са много благодарствени писма, поради своевременната намеса на Комисията. Естествено е и да има недоволни от работата ѝ. В повечето случаи това са жалбоподатели, поставяли едни и същи проблеми през годините, свързани със съдебни решения, молби за устройване на работа, настаняване в общински жилища и др. Удовлетворително е, че броят им е сравнително малък, в сравнение с тези, за които оказаната помощ е била навременна и ефективна.

БОЙКА МАРИНСКА

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
КОМИСИЯТА ПО
ВЗАИМОДЕЙСТВИЕТО С
НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ
ОРГАНИЗАЦИИ И ЖАЛБИТЕ
НА ГРАЖДАНИТЕ**